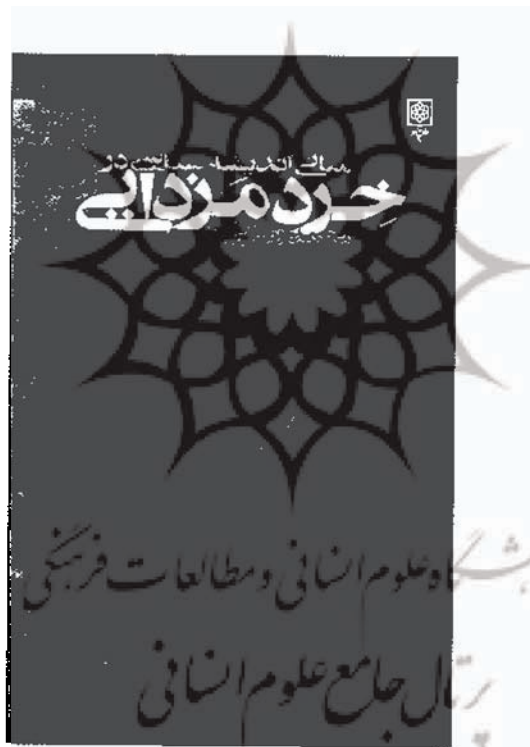

خرد مزدایی

مطلب حاضر گفت و گویی است کوتاه با محمد رضایی، راد نویسنده کتاب «میانی اندیشه سیاسی در خرد مزدایی».

○ گفت و گو از: دکتر فاطمه صادقی

○ ابتدا در مورد مشخصات اندیشه سیاسی در ایران پیش از اسلام توضیح دهید؟

● به نظر می‌رسد که اندیشه سیاسی ایران شهری، فارغ از شیوه‌های حکومتی، دارای چندین بنیان عمده است. سلسله‌های حکومتگر می‌توانستند با یکدیگر در ستیز باشند، و با توجه به ویژگی‌های اقلیمی قلمرو خویش، فرهنگ اجتماعی دوران و یا شکل‌بندی قدرت‌های رقیب، شیوه‌ای از حکومت را در پیش بگیرند، اما به هر حال نمی‌توانستند خارج از چارچوبی که خرد سیاسی مزدایی آن را ترسیم می‌کرد، و لزوماً آرمانی و قدسی بود، بیندیشند.

خرد مزدایی، در سیر تکوینی خویش توانست پنج پایه عمده برای اندیشه سیاسی خویش تمهید کند، بنابراین هرگونه فهم و کنش سیاسی و اجتماعی در ایران پیش از اسلام، چه به سلب و چه به ایجاب، لامحاله ناظر بر همین پنج بنیان بود. بدین معنا که یا در مسیر تحکیم و تثبیت آن

۳- آرمانشهر و اندیشه سرزمین مقدس قومی
۴- شاه آرمانی و شبیه ساختن آیین شهریار به آن، به عنوان عامل اجرای نیت آرمانی.

۵- سلسله مراتب سه‌گانه اسطوره‌ای و تأثیر آن در ساختار اجتماعی ایرانشهر.

این پنج بنیان فارغ از شکل‌ها و تمایزها در شیوه‌های حکومت، ماهیت اندیشه سیاسی را در ایران پیش از اسلام تشکیل می‌داد.

○ آیا پژوهش‌های دیگری نیز در این زمینه انجام شده است؟

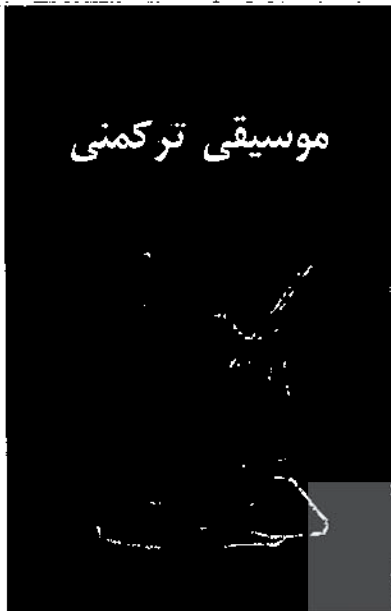
● در ایران مهم‌ترین تحقیق مربوط به استاد مجتبیایی با عنوان شهر زیبای افلاطونی و شاهی آرمانی در ایران باستان است. دو اثر ارزنده دکتر جواد طباطبایی در زمینه اندیشه سیاسی در ایران، برخی مقالات زنده‌یاد مهرداد بهار، باقر پرهام و چند تحقیق از دکتر فرهنگ رجایی نیز قابل

قرار داشت و یا با آن به چالش برمی‌خواست، اما در هر یک از این دو حالت نمی‌توانست از کیهان اندیشه مزدایی بیرون باشد. این پنج بنیان چنان که در کتاب «میانی اندیشه سیاسی در خرد مزدایی» به تفصیل ذکر شده، عبارتند از:

۱- نبرد کیهانی خیر و شر به مثابه غایت هستی انسان مزدایی.

۲- الگوی نظم و ناموس ازلی کیهان (آشه)، به عنوان الگوی سامانمندی شهر و سرزمین.

آوانویسی مقام‌ها در موسیقی ترکمن

موسیقی ترکمنی

○ موسیقی ترکمنی

○ محمدمتقی مسعودیه

○ موسسه فرهنگی - هنری ماهور، ۱۳۷۹

مرحوم محمدمتقی مسعودیه از استادانی بود که در حوزه تحقیقات اتوموزیکولوژی آثار متعددی دارد و در واقع نخستین کسی بوده است که دانش موسیقی‌شناسی تطبیقی را به جامعه هنری ایران تقدیم کرده است و به حق عنوان «پدر اتوموزیکولوژی ایران» را به خود اختصاص داده است.

اثر حاضر آخرین تحقیق مرحوم مسعودیه است که موسیقی ترکمنی را براساس آوانویسی دقیق‌ترین و مشخص‌ترین مقام‌های رایج، مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد و ویژگی‌های موسیقی و چگونگی شکل‌گیری آن را بررسی می‌کند و زیر هم‌نویسی ملودی‌ها، چگونگی تفسیرپذیری آنها را براساس نمونه ذهنی و انتزاعی مینا، پس از ارائه عینی به خوبی نشان می‌دهد.

اثر حاضر در ۷ فصل شامل دستگاه‌های موسیقی ترکمنی، گروه‌بندی مقام‌های موسیقی ترکمنی، مقام‌های آوازی، پرخوان‌خوانی (پری‌خوانی) و ذکر خنجر، لاله [له] هؤولی، هودی هم‌چنین در مقدمه به برخی از ویژگی‌های موسیقی ترکمنی که سعی شده است با بهره‌گیری از شیوه‌نمایی آروایی ثبت گردند اشاره می‌شود. از جمله: تحریرهای جُجُ جُجُ رایج در موسیقی ترکمنی به صورت یا نشان داده شده‌اند، محتوا و توالی اصوات مقام‌های آوازی در همراهی سازی آنها، فقط بر مقدمه‌سازی و انترمدی‌های سازی مبتنی هستند، مقام‌های استاد

سالان گزل، بال صایاد گلین، بی‌درد یاریش هؤولی به طور کامل آوانویسی شده‌اند. اشعار مقام‌ها و زیرملودی‌ها دقیقاً آوانگاری شده‌اند. شعر خواننده شده تاهی با آنچه توسط متخصصان فرهنگ ترکمنی آوانگاری شده است مغایرت دارد. آوانگاری این اشعار در آوانویسی‌ها حذف شده‌اند...

این کتاب ارزشمند در قطع رحلی، با قیمت ۴۰۰۰ تومان و شمارگان ۲۲۰۰ جلد منتشر شده است.

اصولاً تاریخ برای مزدانیان چندان محل اعتنا نبود، تنها آن دسته از حوادثی که می‌توانست تذکری از وقایع الهی و اسطوره‌ای باشد، قابلیت ثبت و یادآوری را داشت. در کتیبه داریوش در بیستون - نبرد او با گوماتای مغ، اگر چه به شیوه‌ای عینی گزارش می‌شود، اما در سطحی فراتر این جدال را تکرار جدال ازلی اورمزد و اهریمن می‌داند. در متون پهلوی حتی تازش تازیان به ایرانشهر نمونه‌ای از وعده‌آورآموزدا به رستاخیز، انباشته شدن زمین از فساد و بشارت به فرسگرد دانسته می‌شود. بنابراین وقایع تاریخی تنها زمانی ارزش بازگفت را داشتند که در چارچوب تاریخ مقدس می‌گنجیدند. تنها در اواخر دوران ساسانیان دبیران و نویسندگان خداینامه‌ها آغاز به ثبت وقایع نمودند اما در همین متون، که غالباً مأخذ اصلی تاریخ‌های قرون نخستین اسلامی است، همواره تاریخ در هاله از افسانه و اسطوره روایت می‌شود.

من کوشیدم همین درک مزدلیان از تاریخ را موردنظر قرار دهم. بنابراین از همین روست که خرد مزدایی اشغال گسترده‌تری دارد.

○ تمایز میان این اندیشه با اندیشه سیاسی پس از آن را در چه می‌دانید؟

● تمثیل چشمه‌ای که در شن‌های کویر فرو می‌رود، اما باز آن سوتر سربر می‌آورد، شاید تمثیل مناسبی برای تشریح موقعیت اندیشه سیاسی ایرانشهری باشد. حقیقت آن است که اندیشه سیاسی ایرانشهری هیچ‌گاه از میان نرفت، اگرچه بعدها دیگر اساطیر مزدایی تار و پود آن را درهم نمی‌تیند، و آیین و جهان‌بینی دینی ایرانیان تغییر یافته بود. اما اساس اندیشه سیاسی آنان دگرگون نشد، بلکه به دو حیطه مجزا تفکیک گردید، و نزد دو گروه به میراث نهاده شد. نخست به شکل آرمانی حکومت و دیگری شکل بهینه اما زمینی آن. بدین معنا که محتوای آرمانی اندیشه مزدایی در اندیشه حکمت اشراقیان به حیات خود ادامه داد. در حالی که شکل دیوانی حکومتی ایرانیان پهلوی بر دستگاه خلافت اموی و عباسی اثر نهاد.

ذکر است. از پژوهش‌های خارجی‌ان به ویژه دو اثر ساموئل. ک. ادی و ولنگانگ تفاوت در مورد آرمان شهریاری در ایران قابل ذکر است.

○ خرد مزدایی به چه معنایی است؟

● رساله حاضر بر آن است تا اندیشه سیاسی مزدینا را از طریق جست و جو در الهیات مزدایی و متون دینی آن استخراج کند و کمتر به مناسک مزداییان می‌پردازد. می‌دانیم که هر آموزه دینی ناظر بر دو حیطه است: مناسک یا مراسم عبادی و الهیات. مباحث فقهی، کلامی و فلسفی که مندرج در الهیات هر آموزه دینی است، همواره روشی برای حیات اجتماعی معطوف به رستگاری و هستی‌جاوید به دست می‌دهد. از درون همین مباحث است که این، شیوه اصلاح حکومت، سیاست و هستی اجتماعی را مشخص می‌کند. مناسک دینی بر احساس و عواطف روانی انسان مؤمن اثر می‌گذارد. درحالی که مباحث تئولوژیک با خرد و عقلانیت سر و کار دارد. از همین رو این مباحث بیشتر به نخگان دینی اختصاص دارد. خرد مزدایی مربوط به همین مقولات دسته دوم است و با مقوله اندیشه و خرد در آیین زردشتی سر و کار دارد. اما می‌باید همواره به یاد داشت حرکت عقل و خرد در این آموزه، همواره در چارچوب سپهری است که آیین مزدایی ترسیم می‌کند و از آن خارج نمی‌شود.

○ خرد مزدایی را می‌توان تعبیر به اندیشه ایران باستان کرد؟ آیا خرد مزدایی به اندیشه ایران باستان اختصاص دارد؟ و آیا کتاب درصدد موشکافی عناصر عقلانی در چنین بافتی است؟

● به یک معنا آری و به معنای دیگر نه. به زعم من خرد مزدایی عنوان گسترده‌تری از ایران باستان است. سرچشمه‌های این اندیشه البته به پیش از تاریخ باستان به اساطیر و جهان‌شناسی هند و ایرانیان بازمی‌گردد. در ادوار باستانی تاریخ ایران، در شیوه‌های کشورداری آشکار می‌شود. از سپس در ادوار پسین، در دوره میانه که مطابق با حکومت ساسانیان است درباره آن نظریه‌پردازی می‌شود، اما کتاب پیش از آن که جستاری در تاریخ پیش از اسلام باشد و این تقویم زمانی - تاریخی را در نظر بگیرد، به منطبق پویایی تاریخ و یا فلسفه تاریخ نظر دارد.